

Kun mauista tulee matkailuelämyksiä

– havaintoja Maut matkailuelämyksiksi -hankkeen polun varrelta

Tänäänkin seisoin Lauhanvuoren kansallispuiston parkkipaikalla ja katselin ympärilleni. Autoja oli kymmenkunta. Retkeilijöitä muutama. Suurin osa ihmisistä näytti tulleen metsään aivan muulla asialla. Mustikanpoimintaan.

Meille suomalaisille se on niin tavallista, ettei siinä välttämättä ole mitään ihmeellistä. Metsää on ympärillä niin paljon, että mustikoita voi lähteä poimimaan lähes kotiovelta. Ei tarvitse miettiä, löytyykö niitä. Niitä on. Täällä mustikanpoimijoita voi olla enemmän kuin retkeilijöitä. Osa tulee kaukaa, jopa toiselta puolelta maailmaa, poimimaan suomalaista luonnonmarjaa amatikseen. He eivät ole tulleet tänne matkailuelämyksen perässä. He ovat tulleet tekemään työtä.

Ja silti sama metsä voi olla toiselle jotakin aivan muuta. Jollekin toiselle suomalainen mustikkametsä voisi olla kokemus, jota hän ei ole koskaan elämässään nähnyt. Metsä, jossa marjoja kasvaa luonnostaan niin paljon, että niitä voi poimia itse. Opastettu retki, jossa tutustutaan suomalaiseen luontoon, jokaisen oikeuksiin ja satokauteen – ja jonka päätteeksi syödään metsästä kerätyistä marjoista tehtyä piirakkaa.

Sama mustikka voi olla eri ihmisille aivan eri asia, ja ehkä juuri tässä on yksi ruokamatkailun suurimmista mahdollisuuksista.

Luonnon mustikka, *Vaccinium myrtillus*.

Meillä ei ollut puutetta mauista...

Kun Leader Suupohjan EU:n maaseuturahastosta rahoittama Maut matkailuelämyksiksi -hanke käynnistyi, lähdimme selvittämään, mitä eteläisen Etelä-Pohjanmaan ruokamatkailu oikeastaan on. Alueelta löytyi jo paljon: ruokapalveluita, tuotteita, tuottajia, paikallisia raaka-aineita, ruokaperinteitä, luontoa ja yrittäjiä, jotka tekivät asioita omalla tavallaan. Myös kiinnostusta yhteistyöhön ja ruokamatkailun kehittämiseen löytyi. Lähtötilanteessa ruokamatkailukartat ja -reitit kiinnostivat yrittäjiä vahvasti, ja valtaosa suhtautui myönteisesti yhteiseen kehittämiseen. Matkan varrella kävi kuitenkin ilmi jotain vielä kiinnostavampaa.

Meillä ei todellakaan ollut puutetta mauista. Eikä oikeastaan osaamisestakaan. Meillä oli paljon tekemistä, tuotteita, palveluita, tarinoita ja mahdollisuuksia. Puutetta oli ennemminkin siitä, että

osaisimme välillä astua oman arkemme ulkopuolelle ja katsoa omaa tekemistämme matkailijan silmin.

Oma tekeminen näyttää helposti arkiselta. Yrittäjälle arki on työtä. Kahvin keittämistä, perunoiden nostamista ja keittämistä, juustojen valmistamista, asiakkaiden palvelemista, metsään lähtemistä, tuotteiden pakkaamista, sänkyjen petaamista ja paikkojen puhtaanapitoa.

Mutta matkailijalle sama asia voi olla jotain aivan muuta.

Kahvila ei ole vain kahvila. Se on pysähdys ja hengähdystauko matkan varrella. Paikallinen juusto tai leipä ei ole vain tuote. Matkailija saattaa haluta tietää, kuka sen teki, miten ja mistä raaka-aineet tulevat. Metsässä kulkeminen ei ole kaikille tavallinen lenkki. Saunominen ei ole kaikkialla arkipäivää. Neljä vuodenaikaa eivät ole itsestäänselvyys.

Aina ei tarvita uutta ja ihmeellistä. Meidän tavallinen voi olla toiselle jotain sellaista, mitä hän ei ole koskaan nähnyt, kuullut tai kokenut.

Omia vahvuuksia ei tarvitse lainata muualta

Hankkeen aikana tehtiin opintomatkoja, mutta erityisesti opintomatka Viroon oli tässä suhteessa silmiä avaava kokemus. Siellä historiaa, luontoa ja kulttuuria oli osattu ottaa rohkeasti osaksi matkailuyritysten tarinaa. Suomalaisuuskin oli saanut oman paikkansa. Kuulimme tarinoita Kekkosesta saunomassa Virossa ja näimme suomalaisia kiukaita sekä Suomessa valmistettuja tuotteita osana matkailuelämystä.

Ja siinä tuli väkisinkin mieleen: jos joku toinen osaa nähdä meidän vahvuutemme kiinnostavina, miksi emme me itse? Meidän ei tarvitse kopioida Viroa. Meillä on omat vahvuutemme: Saunakulttuuri. Historia. Luonto. Neljä vuodenaikaa. Jokaisenoikeudet. Metsät, suot, marjat ja sienet. Lakeus. Ja paljon sellaista, mitä pidämme niin tavallisena, ettemme enää huomaa sen olevan kiinnostavaa. Ehkä meidän pitäisi välillä kysyä: mitä kaikkea meillä täällä on, mitä emme itse enää ollenkaan huomaa?

Suomi on matkailutuote – ja olemme osa sitä

Ehkä seuraava askel on vielä suurempi. Meidän pitää nähdä oma alueemme myös osana Suomen matkailua. Eteläinen Etelä-Pohjanmaa, eikä edes Etelä-Pohjanmaa, ole irrallinen saareke, jonka pitäisi ensin keksiä

Luonto lautasella juhlapöydässäkin.

itselleen kokonaan oma matkailumaailma. Olemme osa sitä kokonaisuutta, jonka vuoksi matkailija valitsee Suomen. Meidän ei tarvitse olla Lappi, ei Helsinki, eikä Välimeren rantakohde. Eikä meidän kannata yrittää olla.

Jos matkailija haluaisi saman kokemuksen kuin aurinkolomalta paratiisisaarella, hän voisi mennä sinne. Miksi hän tulisi Suomeen, jos tarjoaisimme hänelle täällä täsmälleen saman? Meillä on paljon pieniä matkailuyrityksiä, kahviloita, ravintoloita, maatiloja ja muita toimijoita. Kaikkiin ei mahdu bussilastillista ihmisiä kerralla. Eikä tarvitsekaan. Yksi matkailija voi haluta metsään. Toinen pieneen kahvilaan. Kolmas oppia paikallisesta ruoasta. Neljäs etsiä rauhallista majoitusta. Viides haluaa nähdä, mistä hänen syömänsä ruoka tulee. Kun näitä kokemuksia yhdistetään, pienuus ei välttämättä olekaan heikkous. Se voi olla osa kokemusta.

Kaikkea ei tarvitse tehdä valmiiksi

Maut matkailuelämyksiksi -hankkeen aikana opintomatkat, työpajat, keskustelut ja kohtaamiset toivat yrittäjiä yhteen. Toisten tekemistä päästiin katsomaan, omia kokemuksia vertailemaan ja uusia yhteistyöideoita syntyi.

Opintomatoilla huomattiin myös, ettei matkailuelämyksen tarvitse olla täydellinen ollakseen hyvä, keskeneräisyyskin opettaa.

Fyysiset puitteet eivät yksin ratkaise sitä, millaisena asiakas kokemuksen muistaa. Vahva sisältö, lämmin kohtaaminen ja yrittäjän oma tapa kertoa tarinaa voivat tehdä kokemuksesta erittäin vaikuttavan. Mutta tarina ei myöskään korvaa hyvää tekemistä. Jos yrityksen perusasiat eivät ole kunnossa, ei kaunis tarina pelasta huonoa tuotetta tai toimimatonta palvelua. Ensin pitää olla hyvä tuote ja toimiva palvelu. Sen jälkeen tarina voi auttaa tekemään hyvän tekemisen näkyväksi.

Opintomatkalla Humppilassa.

Hankkeen tärkein tulos voi olla katseen muutos

Hankkeessa tehtiin paljon. Kartoitettiin alueen tarjontaa ja yrittäjien näkemyksiä. Järjestettiin työpajoja, seminaareja, keskusteluja ja opintomatoja. Rakennettiin verkostoja ja tuotettiin aineistoja. Ja lopulta syntyi myös esite

Makuja, maisemia ja elämyksiä eteläiseltä Etelä-Pohjanmaalta.

Mutta ehkä tärkeintä ei lopulta ole yksittäinen tuote, tapahtuma tai esite, vaan se, mitä niiden tekemisen aikana opittiin näkemään. Kun omaa aluetta katsoo matkailijan silmin, tavallinen voi muuttua kiinnostavaksi. Peruna ei ole vain peruna. Se voi olla pala paikallista ruokaperinnettä, tai vaikka maailmanennätystä, kuten Isojoella.

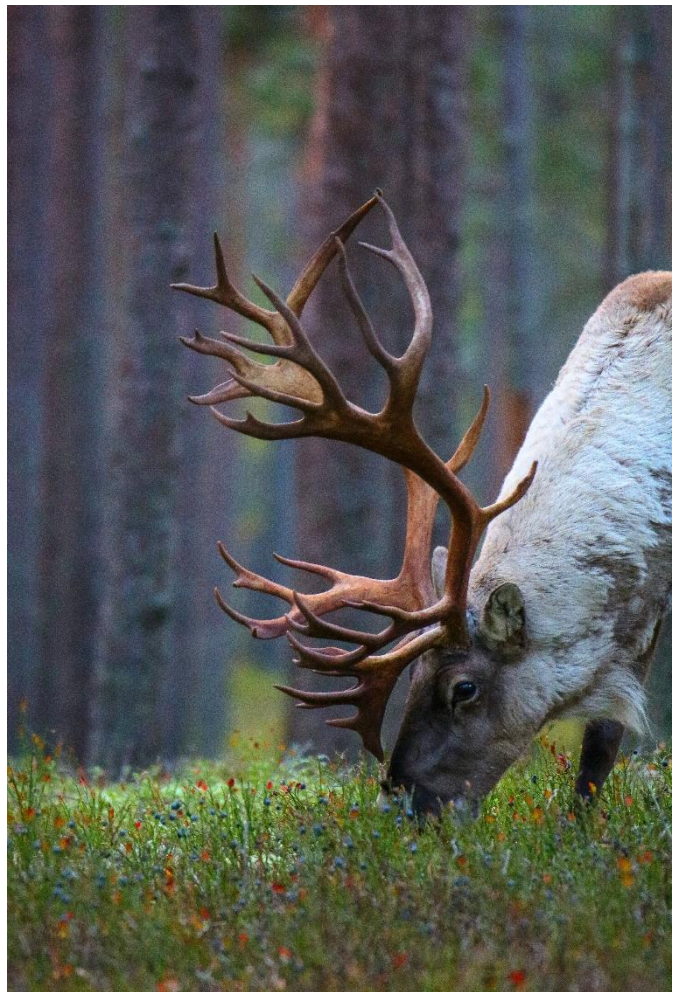
Kahvikupillinen ei ole vain kahvitauko. Se voi olla pysähdys, kohtaaminen ja osa retkipäivän tarinaa. Tuottajan työ ei ole vain tuotantoa. Se voi olla tarina, jonka matkailija haluaa kuulla. Metsän mustikka ei ole vain mustikka. Se voi olla raaka-aine, satokauden kokemus, metsäretki tai kokonainen matkailutuote. Ja useampi pieni toimija ei ole vain joukko irrallisia palveluntarjoajia. **Niistä voi yhdessä syntyä kokonainen matka.**

Lopuksi

Kun tätä hanketta nyt katsoo taaksepäin, kaikkein tärkeimmäksi ei lopulta nouse se, mitä uutta keksittiin.

Nousee ajattelutapa. Se, että uskalletaan katsoa omaa tekemistä matkailijan silmin. Se, että ymmärretään omien vahvuuksien arvo eikä vähätellä niitä vain siksi, että ne ovat meille tuttuja. Se, että löydetään ympäriltä muita tekijöitä ja rakennetaan heidän kanssaan jotain sellaista, mihin yksin ei pystyittäisi. Ja se, että ymmärretään oma paikka osana suurempaa kokonaisuutta. Meillä ei tarvitse olla kaikkea. Meidän ei tarvitse olla Lappi. Meidän ei tarvitse olla Viro. Meidän ei tarvitse olla Portugali. Jos halutaan muutosta, otetaan ensimmäiset askeleet, kokeillaan, kompastutaan, opitaan ja onnistutaan.

Meidän pitää vain osata katsoa sitä, mitä meillä on, vähän kauempaa. Matkailijan silmin. Ja kysyä, kenelle se voisi olla kiinnostava – ja miksi. Ehkä joku toinen ottaa rusinan pullasta, koska se on hänen mielestään paras pala. Meidän tehtävämme on huomata mustikka piirakasta, sillä uskon, että juuri siinä on ruokamatkailun ydin: **Sama mustikka, mutta eri katse.**

Mustikka maistuu myös Lauhanvuoren metsäpeuroille.

Kirjoittaja: Teija Koivisto, Leader Suupohjan EU:n maaseuturahastosta rahoittaman Maut matkailuelämyksiksi-hankkeen projektipäällikkö, intohimoinen metsien kulkija, valokuvaaja ja kulinaristi, joka näkee kauneutta ja hyviä makuja sielläkin, missä niitä ei ensisilmäyksellä huomaisi.

Kuvat: Teija Koivisto ja Tuomas Jokela